

Platforma Rozumné právo: On-line soudní jednání jsou přínosná i po skončení pandemie

V Praze 30. září 2021 – Pandemie COVID-19 zasáhla také do běžného chodu soudů. Omezení způsobená pandemií však mohou přispět k urychlení elektronizace justice a soudních jednání. Užití on-line formy soudních jednání je přitom přínosné nejen za nouzového stavu nebo v době pandemické pohotovosti, ale i po skončení omezení. Členové platformy Rozumné právo proto obecně podporují rozšíření varianty soudních jednání on-line, zejména pak v oblasti občanského soudního řízení a správního soudnictví.

Doporučení:

- Platforma Rozumné právo podporuje formu vedení soudních jednání on-line všude tam, kde to bude vhodné a účelné, a to nejen v období uplatňování pandemických omezujících opatření, nýbrž obecně;
 - Nová procesní pravidla by měla umožnit soudům uskutečnit ústní jednání on-line na základě vlastního uvážení, aniž by k tomu bylo zapotřebí výslovného souhlasu všech účastníků řízení. Pokud se bude účastník řízení chtít účastnit osobně, musí mu to být umožněno;
 - Legislativní řešení by mělo zohlednit důležité specifické aspekty spojené s touto formou vedení soudních jednání. Jde zejména o nastavení zákonných předpokladů pro vedení soudního jednání on-line, požadavky na identifikaci účastníků, řešení rizika ovlivňování vyjadřování účastníků, požadavky na protokolaci průběhu jednání, provádění důkazů, vyhlásování rozhodnutí, zajištění možnosti účasti veřejnosti či požadavky na řešení případného výpadku spojení apod.;
 - Předpokladem úspěšné realizace vedení soudních jednání on-line je také důkladná příprava soudců, ale též soudních úředníků, funkcionářů soudů a pracovníků IT, jakož i dostatečné vybavení soudů příslušnými technickými prostředky, které využití této formy v praxi skutečně umožní.
1. V současné době se on-line formy soudního jednání využívá v rostoucí, byť stále ještě poměrně omezené míře v rámci civilního řízení. Podmínkou je výslovný souhlas všech účastníků daného řízení, což by, dle názoru platformy Rozumné právo, nemělo být cílovým stavem, ale naopak stavem dočasným. V trestním řízení je upravena možnost využívat při provádění úkonů videokonferenčního zařízení, umožňuje-li to povaha těchto úkonů a je-li to technicky možné, v případech, kdy je to potřebné pro ochranu práv osob, zejména s ohledem na jejich věk nebo zdravotní stav, nebo vyžadují-li to bezpečnostní anebo jiné závažné důvody (srov. § 52a tr. řádu).
 2. **Zavedení on-line formy soudního jednání v širším rozsahu přispěje k vyšší efektivitě justice, tedy rychlosti i hospodárnosti soudního řízení. Zvýší též motivaci účastníků řízení k aktivní účasti na jednání, zejména pak u účastníků zahraničních, pro něž je osobní účast složitá či nemožná, a v každém případě je velmi nákladná. On-line forma jednání rovněž umožní uchovávání zvukových a obrazových záznamů z jednání efektivněji a pravděpodobně i v lepší kvalitě, než je tomu u jednání prezenčního, což přispěje ke správnému zachycení jeho obsahu a k odstranění pochybností a námitek týkajících se obsahu protokolu z jednání.**

3. **On-line forma má také své limity, a to jak z hlediska technických možností, tak z hlediska její nevhodnosti pro určité typy řízení, důkazní prostředky či jiné specifické okolnosti.** Například při výslechu svědka on-line bez současné osobní přítomnosti soudního úředníka by mohla být ohrožena věrohodnost důkazu, ať již z důvodu možného nátlaku nebo naopak možnosti ovlivnit obsah svědecké výpovědi prostřednictvím nápovědy ze strany třetí osoby; potíže mohou být i s ověřením identity svědka. Rovněž provádění listinných důkazů může narazit na problémy v případě pochybností o pravosti listin či podpisů na nich učiněných. Význam zmíněných limitů se ale bude pravděpodobně během času snižovat zejména díky kontinuálnímu zvyšování úrovně technických prostředků, a tyto limity by tedy neměly bránit ve snahách o větší rozšíření on-line formy v zásadě do všech typů soudních jednání. Vhodné on-line řešení také může odstranit či zmírnit omezení vyplývající z velikosti soudních jednacích síní. Pouze v některých specifických agendách (jako jsou např. některé agendy práva rodinného či péče o nezletilé, trestní řízení proti mladistvému) pravděpodobně nebude on-line jednání nikdy hrát dominantní roli. Oproti tomu v některých jiných (spory z obchodního styku, spory o práva duševního vlastnictví, spory v oblasti dopravy atd.) lze očekávat, že se jejich on-line projednání stane časem výchozím přístupem k jejich řešení.
4. Ministerstvo spravedlnosti České republiky v současné době pracuje na přípravě jak provizorního, tak dlouhodobého legislativního řešení možného vedení soudních jednání v on-line prostředí bez nutnosti osobní přítomnosti účastníků soudních řízení v soudní síni.
5. V rámci této snahy však exekutiva naráží na technologické nedostatky soudních zařízení (typicky na absenci dostatečného množství nahrávacích zařízení v dispozici jednotlivých soudů), i na absenci či nedostatečnou právní úpravu příslušných procesních předpisů. Například občanský soudní řád pojednává o využití videokonferenčních zařízení pouze v neobsáhlém ustanovení § 102a, které velmi stručně reguluje možnost zajistit účast či výslech osoby prostřednictvím videokonferenčního zařízení, a to navíc vždy pouze za přítomnosti osoby pověřené soudem. Právní úprava však již neobsahuje žádná konkrétní pravidla pro vedení ústního jednání on-line, a tedy ani pro řešení konkrétních situací, které při takovém jednání mohou nastat, navíc počítá pouze s jednotlivými procesními úkony, nikoli již s vedením celého jednání on-line.
6. Příkladem lze uvést, že občanský soudní řád výslovně neupravuje, jak bude řešen případný výpadek spojení, byť lze pravděpodobně postupovat analogicky jako při odročování jednání. K dalším otázkám patří, jak zajistit možnost komunikovat s právním zástupcem bez vyrušení či odposlechu třetí osobou nebo provádění listinných důkazů (včetně nahlížení do listin). Ostatní procesní předpisy (trestní řád či soudní řád správní) jsou na tom obdobně.
7. Aktuální snahou ministerstva spravedlnosti je proto zajistit možnost vedení soudních jednání v on-line prostředí prozatímně (ještě v roce 2021) nejprve výlučně na bázi dobrovolného souhlasu a systémově připravit všeobecné řešení pro soudní řízení do roku 2024.
8. V dohledné době by tedy soudní jednání mohla probíhat v on-line prostředí pouze za předpokladu, že s tím všichni účastníci před samotným jednáním vysloví souhlas. Do budoucna by, podle názoru platformy Rozumné právo, bylo vhodné potřebu souhlasu všech účastníků přehodnotit. To platí zejména tam, kde je mnoho stran.
9. **Na úrovni legislativy bude prospěšné vyřešit celou řadu procesních aspektů,** z nichž lze zdůraznit především správné nastavení zákonných předpokladů jednání on-line, identifikaci účastníků, postup při vedení jednání, řešení

rizika ovlivňování vyjadřování účastníků, postupu v případě výpadku spojení, způsobu poskytování soudních poučení, způsobu protokolace průběhu jednání, resp. pořizování zvukového a obrazového záznamu z jednání, způsobu provádění důkazů, způsobu vyhlášení rozhodnutí či zajištění možnosti účasti veřejnosti.

10. **V souvislosti se zaváděním on-line formy soudního jednání je důležité, aby na ni byli dobře připraveni také soudci, soudní úředníci a funkcionáři soudů.** Zavedení a systematická podpora on-line soudního jednání představuje významnou reformu justice, která přinese lepší přístup občanů k soudům a ke spravedlnosti obecně a dlouhodobě uspoří významné náklady.
11. Jedním z důležitých prvků přípravy on-line soudnictví proto musí být školení soudců, soudních úředníků a funkcionářů soudů, a to jak ohledně konkrétních technických aspektů on-line soudního jednání a komunikace, ale i všeobecné internetové gramotnosti. V rámci on-line soudnictví se způsob práce všech zástupců justice významně změní. Soudci budou moci trávit větší množství času samotným rozhodováním složitějších případů. Soudní úředníci budou mnohem více poskytovat stranám tzv. uživatelskou podporu při jejich navigaci on-line soudními procesy. Justiční funkcionáři budou moci mnohem více pracovat s daty a zavádět na soudech moderní datově řízené procesy.
12. Je třeba, aby byla nalezena širší shoda ohledně vhodného technického řešení a jeho plošné implementace. Bez kvalitního vybavení soudů a zajištění jednoduchého přístupu ze strany účastníků řízení nebude možné on-line soudních jednání v dostatečném rozsahu realizovat.
13. **Klíčová bude nepochybně správná volba vhodných informačních platforem.** Současný stav počítá v první řadě s platformou Skype pro firmy. Akceptovatelné by mohly být i další všeobecně používané platformy (např. Cisco Webex, Microsoft Teams, Zoom či Polycom Real Presence, kterou jsou soudy vesměs vybaveny již nyní), a to jak pro účely primární platformy, tak i jako alternativní kanál pro případ výpadku spojení. Důležité bude také nalezení jednoduchého technického řešení pro průběžné ověřování řádného spojení.
14. **Pokud bude k dispozici dobrá procesní úprava on-line formy soudního jednání a zabezpečeno kvalitní technické řešení, není podmínka souhlasu všech účastníků řízení do budoucna nezbytná.** Před každým jednáním by příslušný soud posoudil, zda jsou splněny předpoklady pro vedení jednání on-line, a rozhodl by, jakou formou se dané jednání povede. Účastníci by měli možnost bránit se této formě jednání pro případ, že by soud nařídil jednání s možností zúčastnit se jej formou on-line, přestože k tomu nebyly splněny zákonné předpoklady. Současně platí, že účastníkům řízení by vždy mělo být umožněno zúčastnit se soudního jednání osobně, ať už proto, že nemají možnost zúčastnit se jednání on-line vůbec či s dostatečně kvalitním připojením, nebo proto, že preferují osobní přítomnost v soudní síni.
15. Členové názorové platformy Rozumné právo jsou připraveni poskytnout veřejným institucím svou součinnost a expertízu při dalším zavádění on-line formy soudních jednání.

Co je názorová platforma Rozumné právo?

Názorová platforma Rozumné právo je nezávislá expertní skupina právníků působících v nejrůznějších oborech práva v praxi i v akademii. Jejím cílem je poskytnout vládě, parlamentu a dalším veřejným institucím odbornou oponenturu návrhů zákonů a dalších regulačních opatření a zároveň sloužit jako rezervoár podnětů pro jejich racionální implementaci v tuzemských podmínkách. Platforma Rozumné právo není spojena s žádnou politickou stranou nebo hnutím, obchodní společností nebo jinou institucí a všichni její členové vykonávají svou činnost bez nároku na honorář nebo jinou odměnu. Stanoviska publikovaná na platformě Rozumné právo nejsou stanovisky organizací, v nichž členové názorové platformy působí.

Členové názorové platformy Rozumné právo k 30. září 2021

- Václav Bílý, finanční právo
- Marie Brejchová, prezidentka Unie podnikových právníků
- Petr Bříza, mezinárodní právo soukromé
- Hana Gawlasová, pracovní právo a právo elektronických komunikací
- Tomáš Gřivna, trestní právo
- Adéla Havlová, právo veřejných zakázek
- Jan Klouda, compliance a korporátní právo
- Robert Neruda, právo hospodářské soutěže
- Petra Nováková, daňové právo
- Tomáš Richter, insolvenční právo
- Ondřej Trubač, daňové právo
- Jan Wintr, ústavní právo

K řešení dílčích otázek mohou být přizváni další odborníci z různých, i neprávních oblastí.

Web: www.rozumnepravo.cz
LinkedIn: [Rozumné právo](#)
Twitter: [@RozumneP](#)
Kontakt pro média: Klára Donathová, tajemnik@rozumnepravo.cz